

Конарівська О. Б. [1; ORCID ID: 0000-0002-1760-9264],

к.е.н., доцент,

Яковишина М. С. [1; ORCID ID: 0000-0002-0198-5812],

ст. викладач,

Цінівська Ю. О. [1; ORCID ID: 0000-0002-1012-6921],

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

АНАЛІЗ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА ПРИКЛАДІ МІСТА ЖЕШУВ, РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА

У статті проведено детальну характеристику об'єктів туристичної інфраструктури міста Жешув. Подано описи основних туристичних атракцій міста. Виокремлено перспективні види туризму Жешува. Досліджено особливості міста, які впливають на його туристичну привабливість. Показано роль міста в структурі світових туристичних послуг і визначено його значення для України в умовах російсько-української війни 2022 р. Визначено позитивні та негативні фактори, що впливають на туристичну інфраструктуру міста Жешув і запропоновано напрями її вдосконалення.

Ключові слова: туристичний потенціал; туристична інфраструктура; туристична привабливість; атракції; види туризму; об'єкти туризму.

Постановка проблеми. Ефективність використання історико-культурного і природного туристичного потенціалу території визначається можливостями її туристичної інфраструктури. Тому нині актуальним питанням є оцінка наявної інфраструктури ринку туристичних послуг і виявлення недоліків в інфраструктурному забезпеченні туристичної діяльності з метою їх усунення.

Привабливість окремого міста для туристів формується через функціонування об'єктів туристичної інфраструктури, що обумовлює комфортність та зручність простору, в якому відпочивають, розважаються та подорожують туристи [1–2].

Нині розвитку міського туризму, зокрема туристичній інфраструктурі міст, приділяється багато уваги на міжнародному, національному, регіональному рівнях [2].

У зв'язку з військовими діями в Україні, велика кількість населення нашої держави вимушені були тимчасово розміститись у різних містах Європи, найбільша їх частка припала на Польщу. Після

повернення в Україну, вони привезуть з собою новий досвід, успішні приклади якого можна буде втілювати у різних проєктах облаштування міського простору нашої держави.

Тому проведення аналізу і здійснення систематизації польського досвіду функціонування об'єктів туристичної інфраструктури на прикладі міста Жешув є надзвичайно актуальною темою на сьогодні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем функціонування об'єктів туристичної інфраструктури міст зробили відомі зарубіжні і вітчизняні вчені: Л. Агафонов, І. Буднікевич, Л. Гринів, М. Долішній, Т. Жабінська, Л. Забуранна, В. Кифяк, І. Крупенна, В. Кравців, О. Любіцева, М. Мальська, Ю. Чоботар, І. Школа та ін. [1–3], проте недостатньо дослідженими залишаються питання функціонування туристичних об'єктів окремих міст в структурі туристичної інфраструктури країни.

Мета дослідження – розробити теоретико-методичні підходи і здійснити систематизацію зарубіжного досвіду функціонування об'єктів туристичної інфраструктури на прикладі польського міста Жешув.

Для досягнення поставленої мети були окреслені **завдання**: навести характеристику демографічних, соціально-економічних та інших показників розвитку міста Жешув, виокремити найбільш перспективні види туризму міста Жешув, здійснити аналіз туристичної статистики міста Жешув; виділити успішні туристичні практики, які можна реалізовувати і втілювати у стратегію розвитку українських міст.

Виклад основного матеріалу. Жешув – найбільше місто південно-східної Польщі, столиця Підкарпатського воєводства та центр Жешувської регіональної метрополії. Місто є осередком інформаційної та комерційної діяльності, хімічної, будівельної та авіаційної промисловості, а також академічним, культурним, економічним та рекреаційним центром регіону [7].

Населення міста Жешув складає близько 220 тис. осіб. Це місто займає першу сходинку за кількістю студентів у ЄС (353 студенти на 1000 жителів).

Зараз Жешув є найважливішим центром регіону з точки зору розвитку промисловості, торгівлі, послуг, вищої освіти, а також культури. Місто є привабливим туристичним центром. Гостям, які приїжджають сюди, доступна розвинена туристична інфраструктура, включаючи заклади розміщення та харчування. Нині домінуючим видом туризму в Жешуві є діловий туризм. Крім того, в Жешуві не бракує туристичних принад та можливостей для проведення

вільного часу та активного відпочинку. Міська влада подбала про привабливу пропозицію дозвілля, створивши велосипедні маршрути, тенісні корти, боулінг, поля для гольфа. Численні культурні та спортивні заходи на Ринковій площі чи Спортивно-розважальній залі Підпром'я приваблюють любителів гарного відпочинку [4; 6].

З точки зору туристичної привабливості історичних будівель, місто Жешув має нижчий потенціал у порівнянні з іншими містами Підкарпатського воєводства. У цьому контексті Жешув показав себе не так добре, як до прикладу Люблін чи Перемишль. Проте не можна сказати, що місто не має потенціалу у сфері історичного туризму. Більше 150 історичних будівель, розташованих на його території, свідчать про його багате минуле та історію. На жаль, не всі пам'ятки Жешува зараз відкриті для туристів.

Таким чином, до найбільш привабливих місць для туристів в Жешуві належать:

- Ринкова площа Жешува з ратушою;
- Замок у Жешуві;
- Літній палац Любомирських;
- Вулиця 3-го Травня [6].

Ринкова площа Жешува з ратушою. Перша ратуша, зведена наприкінці 16 ст., була меншою та дерев'яною, служила міській управі, тут розміщувалися ремісничі лавки та перша в Жешуві в'язниця. Нинішній класицистичний вигляд ратуша набула в результаті перебудови в XIX столітті, востаннє оновлення будівлі відбулося в 1996 році. Зараз у ратуші засідає міська влада, приміщення ради використовується для проведення її засідань та важливих для міста заходів. У відремонтованих підвалах будівлі знаходиться «Галерія під Ратушею», яка слугує для виставкових цілей [5].

Ратуша є розвитком західної фасадної стіни площі Ринок. Спочатку Жешувська ринкова площа була меншою і слугувала ринковою площею, а в навколишніх дерев'яних кам'яницях були крамниці. Більша частина будівель сягає 19-го століття, упродовж останніх років регулярно проводяться ремонтні роботи як на території навколо будинків, так і у підвалах (у давнину викопаних для оборони та цілей господарювання), деякі з яких сьогодні утворюють підземний туристичний маршрут [7].

У центральній частині площі Ринок встановлено пам'ятник Тадеушу Костюшку. Характерним місцем площі є криниця, яка датується 16–17 століттям і сягає близько 13–15 м в глибину. У давні часи вона забезпечувала водою мешканців. Криницю виявили під

час археологічних розкопок на початку 21 ст., а у 2002 р. відреставрували [6].

Замок у Жешуві побудований наприкінці 16 століття як оборонна фортеця. З 1637 року замок став власністю Любомирських. Споруду було розширено: зведено укріплення, замок оточено кам'яними укріпленнями бастионного типу, які збереглися донині. У 1735 році внаслідок пожежі замок був зруйнований та згодом відбудований. А у 1820 році її захопили австрійці, після чого будівля знову завалилася в руїну. Наприкінці 19 століття було прийнято рішення знести замок (окрім вежі) і відбудувати його заново. Під час Другої світової війни замок був резиденцією німецької влади, яка облаштувала тут в'язницю, переважно для політичних в'язнів [5; 7].

Нинішній вигляд замок отримав в результаті перебудови початку 20 ст., стіни 16–17 ст. не збереглися. Замок оточують кам'яні укріплення з чотирма бастионами по кутах. Раніше він був оточений ровом і штучним басейном, що значно ускладнювало доступ, зараз збереглися лише залишки ровів [5]. З 2006 року міська влада Жешува докладає зусиль, щоб використовувати замок для культурних цілей [8].

Розташований поруч Літній палац Любомирських був зведений на зламі 17–18 століть у стилі пізнього бароко [6]. У вісімнадцятому столітті палац було перебудовано, а у 1980-х роках відреставровано та пристосовано для потреб Інституту музики Варшавського університету. Тут також розташовувався факультет інформатики Варшавського університету, університетський центр вивчення іноземних мов та центр документації. У липні 2013 року майно повернулося приватним власникам – родині Нієці, яка виставила палац на продаж. Будівлю придбала Окружна лікарська палата в Жешуві. Донині в будівлі триває ремонт. На сусідній алеї Під Каштанами, в безпосередній близькості від замку, знаходяться ексклюзивні вілли в стилі модерн [4].

Вулиця 3-го Травня, колись вулиця Панська, є одним із найважливіших туристичних місць Жешува. Пролягає від парафіяльного костелу до перехрестя алеї Під каштанами та вулиці Замкової. Вулиця виникла як поєднання двох найважливіших будівель міста – Парафіяльного костелу та Жешувського замку [5].

Однією з найцікавіших екскурсійних об'єктів вулиці є наріжний будинок, що виходить на площу Фарни, де нині знаходиться книгарня. У 1840 році Францішек Скульський відкрив тут першу друкарню в Жешуві. Впродовж багатьох років вулиця функціонувала як набережна з обмеженим проїздом автотранспорту, так залишається дотепер [6].

Серед інших атракцій міста є Монастирський комплекс отців

Бернардинів, Монастирський комплекс колишнього монастиря Піарів, Пафаріяльна церква, Гарнізонна церква – колишня Реформатська церква, Старомійська та Новомійська синагоги, Єврейський цвинтар у Чекаї, Старий цвинтар у Жешуві, Колишній палац Єнджейовичів, Костел Св. Трійці, Парафіяльний костел Св. Роха, Церква Успіння Пресвятої Богородиці, Парафіяльна церква Св. Йозефа.

Також у місті налічується 12 музеїв, 6 велосипедних маршрутів, 5 парків, мультимедійний фонтан, Круглий міст, набережна над річкою Віслок, філармонія, 4 торгові центри, 31 бібліотека, 5 театрів, 5 кінотеатрів, стадіон «Жешув Сталь», спортивний комплекс та концертна зала.

Подорожі до міста спрямовані на пізнання культурних цінностей та повсякденного життя людей у минулому та сьогоденні. Враховуючи різноманіття туристичних атракцій в місті Жешув, культурний, спортивний та рекреаційний потенціал міста, головним чином розвиваються та популяризуються наступні види туризму: музейний туризм, навчальний туризм, народно-культурний туризм, постіндустріальний туризм, паломницький туризм, рекреаційний туризм, пізнавальний туризм.

Згідно з дослідженнями, проведеними на території Підкарпатського воєводства, 46,6% туристів, які відвідують місто Жешув, роблять це з діловою або комерційною метою. Відпочинок та канікули були метою подорожі для 9,4% респондентів, а участь у конференції чи конгресі для 9,1% поїздки [4; 8]. Реалізація пізнавальних або екскурсійних цілей опинилася лише на четвертому місці (рисунок).

Жешув приваблює туристів як у робочих цілях, так і з метою відпочинку, завдяки таким його особливостям [5]:

- вигідне географічне розташування міста – близькість до кордону з Україною, центр Підкарпатського воєводства;
- наявність міжнародного аеропорту Жешув-Ясьонка, що безпосередньо впливає на збільшення туристичного потоку в місті, а також розвинена внутрішня дорожня інфраструктура і сполучення з рештою країни;
- чистота та охайність вулиць міста;
- безпечність;
- величезний потенціал вищезгаданих туристичних об'єктів міста;

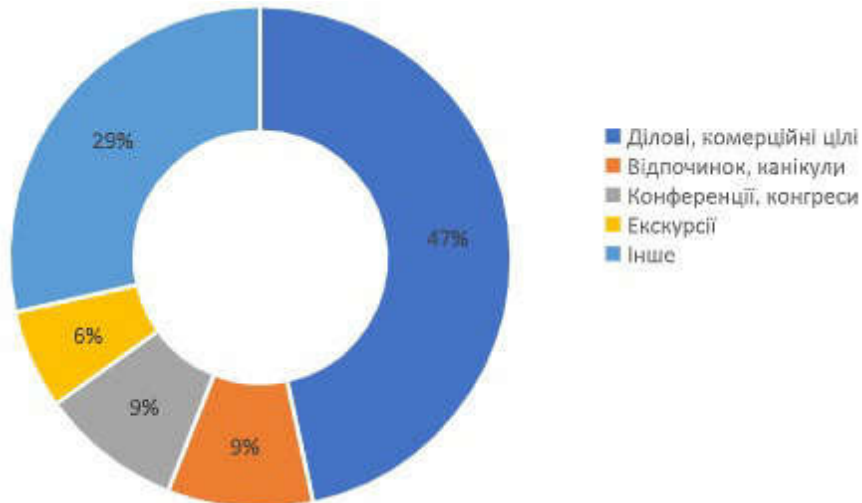

Рисунок. Розподіл туристів за метою відвідування міста Жешув (побудовано за даними [4; 8])

- Жешув є «містом активної молоді», значна частина якого розмовляє англійською;
- завдяки ефективному менеджменту міської влади та діяльності «Авіаційної долини» – це гарне місце для інвестування, що безпосередньо впливає на розвиток ділового туризму;
- розвинена пропозиція закладів розміщення та харчування Жешува, особливо для бізнес-клієнтів;
- високий рівень розвитку професійного спорту.

Для України місто Жешув має особливе значення. Жешув першим почав приймати основний потік українських біженців, адже місто розташоване за 100 кілометрів від українського кордону. У Польщі, за даними ООН, перебуває уже понад три мільйони наших співгромадян. Жешув став важливим хабом гуманітарної допомоги нашій країні та перебрав на себе важливі політичні функції. Наприклад, саме до Жешува прилітав президент США Джо Байден, де спілкувався з українськими переселенцями. Також у Жешув тимчасово переїжджало диппредставництво Європейського Союзу в Україні.

22 травня 2022 року Президент України Володимир Зеленський присвоїв Жешуву почесну відзнаку «Місто-рятівник», таким чином відзначивши особливу роль міста.

Отже, вирушаючи до Підкарпатського регіону, варто зупинитися в місті інновацій Жешуві та подивитись на цікаві пам'ятки, зайти в один із численних ресторанів чи скористатися з різноманіття розваг, які пропонує це чарівне місто [5].

Висновки. Дослідження показало, що польське місто Жешув не є провідним туристичним центром країни, але має багато сильних сторін, серед яких природні та рекреаційні ресурси, розвинені заклади розміщення та харчування, і, нарешті, конкурентні ціни порівняно з містами подібного розміру. Проте для повноцінного розвитку туризму у місті, необхідно враховувати та відпрацьовувати недоліки. Наприклад, недостатня популяризація міста та заходів не дозволяють створити значний туристичний потік, оскільки Жешув не сприймається потенційними туристами як туристичний продукт. Також негативною рисою є недостатня промоція традицій міста, що вказує на те, що місто не позиціонує себе, як особливу туристичну атракцію та не розкриває свій потенціал.

Поїздки до Жешува здійснюються переважно споживачами ділового туризму, інші ж подорожуючі не вносять місто Жешув в свій маршрут подорожі.

Подальший розвиток туристичної інфраструктури повинен мати на меті створення потужної рекламної кампанії для міста Жешув, нових пропозицій у різних видах відпочинку, екскурсій, розвиток рекреаційного туризму, шляхом створення та популяризації привабливих форм діяльності для молоді і літніх людей, надання туристам усіх туристичних об'єктів, які є в розпорядженні міста, оптимальне використання потенціалу торгових центрів міста з метою розвитку шопінг-туризму, переважно туристів з України, та будівництво нових туристичних об'єктів (парків розваг, аквапарків, виставкових центрів, торгівельних центрів тощо).

1. Богославець О. Г., Бойко Н. О. Туристична інфраструктура міста: європейський досвід та українські реалії. *Туристичний бізнес: сучасні тренди та стратегії розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (16 березня 2018 р., КНЕУ). С. 33–39.
2. Буднікевич І. М., Крупенна І. А. Комунікаційна розмаїтість маркетингових програм просування туристичної привабливості міст. *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. праць. *Економіка*. Вип. 669–671. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2013. С. 237–243.
3. Лендел О. Д. Оцінка стану інфраструктури регіонального ринку туристичних послуг. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. Економіка*. 2020. Вип. 1 (13). С. 159–168.
4. *Audyt turystyczny województwa podkarpackiego* : Nysa-Kraków-Rzeszów, listopad 2019. URL: https://www.podkarpackie.pl/images/TURYSTYKA/dokumenty_2021/Audyt_turystyczny_województwa_podkarpackiego_PDF_553_MB.pdf (дата звернення: 16.10.2022).
5. Portal turystyczny «Visit Rzeszów». URL: <https://visitrzeszow.pl/ua/rzeszow-obecnie> (дата звернення: 16.10.2022).
6. Raport z badań diagnostycznych dotyczących rozwoju turystyki w Rzeszowie. Rzeszów, 2014. 153 s. URL: https://hugepdf.com/download/raport-z-bada-diagnostycznych-dotycz-rozwoju_pdf (дата звернення: 16.10.2022).
7. Serwis informacyjny Urzędu Miasta Rzeszowa. *Turystyka*. erzeszow.pl. URL: <https://www.erzeszow.pl/44-turystyka/1727->

atrakcje.html (дата звернення: 16.10.2022). **8.** Strategia rozwoju miasta Rzeszowa do roku 2025. URL: <https://bip.erzeszow.pl/74-wladze-miasta-akty-prawa-budzet/60963-strategia-rozwoju-miasta-rzeszowa/60980-strategia-rozwoju-miasta-rzeszowa-do-roku-2025.html> (дата звернення: 16.10.2022).

REFERENCES:

1. Bohoslavets O. H., Boiko N. O. Turystyczna infrastruktura miasta: yevropejskyi dosvid ta ukraïnski realii. *Turystychnyi biznes: suchasni trendy ta stratehii rozvytku* : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (16 bereznia 2018 r., KNEU). S. 33–39. **2.** Budnikevych I. M., Krupenna I. A. Komunikatsiina rozmaïtist marketynhovykh prohram prosuvannia turystychnoi pryvabylyvosti mist. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu* : zb. nauk. prats. *Ekonomika*. Vyp. 669–671. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t, 2013. S. 237–243. **3.** Lendiel O. D. Otsinka stanu infrastruktury rehionalnoho rynku turystychnykh posluh. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Ser. Ekonomika*. 2020. Vyp. 1 (13). S. 159–168. **4.** Audyt turystyczny województwa podkarpackiego : Nysa-Kraków-Rzeszów, listopad 2019. URL: https://www.podkarpackie.pl/images/TURYSTYKA/dokumenty_2021/Audyt_turystyczny_województwa_podkarpackiego_PDF_553_MB.pdf (data zvernennia: 16.10.2022). **5.** Portal turystyczny «Visit Rzeszów». URL: <https://visitrzeszow.pl/ua/rzeszow-obecnie> (data zvernennia: 16.10.2022). **6.** Raport z badañ diagnostycznych dotyczących rozwoju turystyki w Rzeszowie. Rzeszów, 2014. 153 s. URL: https://hugepdf.com/download/raport-z-bada-diagnostycznych-dotyczycych-rozwoju_pdf (data zvernennia: 16.10.2022). **7.** Serwis informacyjny Urzędu Miasta Rzeszowa. *Turystyka. erzeszow.pl*. URL: <https://www.erzeszow.pl/44-turystyka/1727-atrakcje.html> (data zvernennia: 16.10.2022). **8.** Strategia rozwoju miasta Rzeszowa do roku 2025. URL: <https://bip.erzeszow.pl/74-wladze-miasta-akty-prawa-budzet/60963-strategia-rozwoju-miasta-rzeszowa/60980-strategia-rozwoju-miasta-rzeszowa-do-roku-2025.html> (data zvernennia: 16.10.2022).

Konarivska O. B. [1; ORCID ID: 0000-0002-1760-9264],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,

Yakovyshyna M. S. [1; ORCID ID: 0000-0002-0198-5812],

Senior Lecturer,

Tsinivska Yu. O. [1; ORCID ID: 0000-0002-1012-6921],

Master

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

ANALYSIS AND SYSTEMATIZATION OF FOREIGN EXPERIENCE OF FUNCTIONING OF TOURIST INFRASTRUCTURE OBJECTS ON THE EXAMPLE OF THE CITY OF RZESZÓW, REPUBLIC OF POLAND

In the article, based on demographic, socio-economic and other indicators of development, a detailed description of the objects of the tourist

infrastructure of the city of Rzeszów is carried out. Descriptions of the main tourist attractions of the city of Rzeszów are provided. Prospective types of tourism in the city of Rzeszów are highlighted. The peculiarities of the city, which affect its tourist attraction, have been studied. It has been proven that the effectiveness of using the historical, cultural and natural tourist potential of the territory is determined by the possibilities of its tourist infrastructure. It was determined that the attractiveness of a particular city for tourists is formed through the functioning of tourist infrastructure facilities. The potential of the city of Rzeszów in terms of the tourist attraction of historical buildings has been determined. It was found that Rzeszów has significant potential in the field of historical tourism. Based on the analysis of the city's tourist potential, the four most attractive places for tourists in Rzeszów were singled out: Rzeszów Market Square with the Town Hall; Castle in Rzeszów; Lubomirski Summer Palace; 3 Maja Street. With the help of tourist statistics, the city's tourist attractions were determined: 12 museums, 6 bicycle routes, 5 parks, a multimedia fountain, the Round Bridge, the embankment over the Wisłok River, the Philharmonic, 4 shopping centers, 31 libraries, 5 theaters, 5 cinemas, the Rzeszów Steel stadium, sports complex and concert hall. Based on the analysis of tourist attractions in the city of Rzeszów, the types of tourism that are actively developing are determined: museum, educational, folk-cultural, post-industrial, pilgrimage, recreational, educational. Based on the survey conducted in the territory of the Podkarpackie Voivodeship, the following conclusions were drawn regarding the distribution of tourists by purpose of visiting the city of Rzeszów: 46.6% of tourists who visit the city of Rzeszów do so for business or commercial purposes; recreation and vacations were the purpose of travel for 9.4% of respondents, and participation in a conference or congress for 9.1% of trips. The realization of educational or excursion goals came in fourth place. The role of the city in the structure of world tourist services is shown and its importance for Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war of 2022 is determined. Positive and negative factors affecting the tourist infrastructure of the city of Rzeszów are identified and directions for its improvement are proposed. Recommendations for the further development of the tourist infrastructure are presented: it is necessary to create a powerful advertising campaign for the city of Rzeszów, create new tours, excursions, provide tourists with all the tourist facilities that are at the disposal of the city, optimal use of the potential of the city's shopping centers in order to develop shopping tourism and construction of new tourist facilities (amusement parks, water parks, exhibition centers, shopping centers, etc.).

Keywords: tourist potential; tourist infrastructure; tourist attraction; attractions; types of tourism; tourism objects.

Отримано: 17 жовтня 2022 року
Прорецензовано: 22 жовтня 2022 року
Прийнято до друку: 23 грудня 2022 року